

hatja. Kelet felé ugyanakkor egy derékszögben É-ra forduló fal kapcsolódott hozzá, mely eredetileg befuthatott a ciszterna ÉK-i részén az elmúlt évben kibontott falcsomokhoz. Kiderült, hogy a bazaltoszlopok alkotta beugrásban kialakított ovális vízgyűjtőt egykor egy közel négyzetes, átlag 90 cm-es falvastagságú építmény foglalta magába. Ez K felé mintegy toronyszerűen kiugrott a vár védelmi rendszeréből s itt a felső részen a ciszterna mellett még bizonyos fedett térnek (vagy tereknek) is helyet biztosított. A falcsatlakozások azt bizonyították, hogy először ez az említett építmény, illetve a vastag falú ágyútorony épült meg, s csak ezt követően készült el az azokat összekötő, már a sziklafalhoz támaszkodó (vár)fal, melynek szélesebb alapozására csak egy 80–90 cm vastag felmenő rész támaszkodott. Úgy tűnik, ez a meglehetősen csekély – 80–100 cm-es – falvastagság jellemző az alsóvár építményeinek többségére, s ez a megfigyelt falelválások ellenére azok közel egykorú voltát látszik igazolni. Ugyanakkor több réteg-megfigyelés és az előkerült leletanyag is amellett szól, hogy a teljes alsóvár a várkaputól az ágyútoronyig egyetlen építési folyamat eredményeképp a 16. század közepének közelebről meg nem határozható időszakában jött létre. Csupán a nyugati palotaszárny tekinthető egy későbbi – de ugyancsak még 1554 elé helyezhető – periódus emlékének.

FELD ISTVÁN

331. Salgótarján, TESCO

(Nógrád megye) U, B, LT, Sza, Kk

A 2004. április 13. és május 4. között tartó feltárás a 2003. november 19–27. között folyó próbafeltárás folytatását képezte. Az ásatás során a több helyen másodlagosan, a jelenkorban megbolygatott felszín alatt hulladékgödrök, tűzhelynyomok kerültek elő. A leletanyag a felső kevert rétegekben vegyes volt: újkori és késő középkori edénytöredékek mellett kevés újkőkori, bronzkori, kelta, császárkori barbár, és exportált római edénytöredékek kerültek elő. A bolygatatlan teleprészen bronzkori és császárkori objektumokat találtunk.

VADAY ANDREA

332. Sámsonháza, Fehérvár

(Nógrád megye) Á, Kö

2004. június 7–16. között kutatóárokokkal vizsgáltuk meg a vár leginkább látható, É-i épületszárnyának maradványait. A vár három jelentős falmaradványának, melyek falsíkja már lepusztult, régészeti kutatással kerestük meg és mértük be falsíkját. Megállapíthattuk, hogy a vár É-i részén egy emeletes épületszárny állott, melynek É-i, külső falát alkották a ma is legmagasabban fennálló falszakaszok. Az épületszárny külső fala 2,5 m, belső fala 2,2 m vastag volt, a sziklára alapozták azokat. Az alsó szintje a vár belseje – feltehetőleg belső udvara – felől alagsorszerűen félig a terepszint alatt helyezkedett el,

erre mutat a belső falban feltárt ablaknyílás, mely felfelé erősen emelkedik. Az alsó szint padlóját a simára faragott sziklafelszín alkotta. Az épületen kívül É-on egy cölöpsor nyomait találtuk meg, melynek vonala összetart a külső várfalsíkkal, s megállapítható volt a rétegek vizsgálata, a feltárás során, hogy nagy valószínűséggel a vár ezen épületénél korábbi cölöpfalról van szó, melyet éppen ezen kőépület építésekor számoltak fel. A cölöpsorhoz tartozó szint alatt egy meszes réteget is találtunk. Ebből arra következtethetünk, hogy a cölöpfalal egyidőben már kőépület is kellett, hogy álljon a várnak valamely részén. Feltehető, hogy a vár legkorábbi időszakában egy kisebb alapterületű kőépület állt a vár egy magasabb pontján, melyet akkor még egy cölöpfal kerített. A kutatott É-i épületszárny alsó szintjének padlóját vastag, égett famaradványokból és hamuból álló réteg borította. Az égési rétegen, mely minden valószínűség szerint az épület tűzvészben való pusztulásának nyoma, nem figyelhettünk meg újabb kultúrréteget, az épület használatára vagy itteni tevékenységre utaló jelenséget. Ebből arra következtethetünk, hogy az itt megfigyelhető pusztulás után a várnak legalábbis ez a része többé nem épült újjá, s a jelek szerint a pusztulás után nem sokkal az épület falaiból leomlott kövek halmozódtak fel, s a természetes pusztulás útján vastag omladék-réteggel töltődött fel az épület helye. A pusztulás időpontját a szenes-hamús rétegben előkerült leletek segítenek behatárolni, s ezek egyúttal az épületrész használatáról is vallanak.

A kerámiaanyag egységes jellegzetességet mutat: szabálytalanul, kézi korongon formált, csigavonalas bekarcolással díszített fehér anyagú edények oldaltöredékei kerültek elő innen, ezek készítése és használata a 12–13. századra, de legkésőbb a 14. század első felére tehető. A faszenes rétegben feküdtek egy összetört órlőkő töredékei, mely kézimalmából származhat. Ebből a leletből arra következtethetünk, hogy a várban terménytárolás és -feldolgozás folyt. Előkerült továbbá pusztulási rétegből egy forgócsillagos sarkantyú töredéke. A kerámiaanyagban előforduló egy-két igényesebb edényből származó töredék talán a várúr használati tárgyaira vall. A pusztulási rétegnél korábban került az épület É-i fala mellé néhány finom, fehér anyagú edény töredéke melyek egyike valószínűleg egy pohár darabja.

RÁCZ MIKLÓS

333. Sárvár, Nádasdy-vár

(Vas megye) Ú

2004. július 13–20. között régészeti szakfelügyeletet láttunk el a Nádasdy-vár földmunkáinál, amire a vár külső oldalán északra, keletre és nyugatra a hajdani várárokban, valamint a vár udvarának nyugati és keleti oldalán került sor.

A várárokban a feljáróhíd két oldalán futó árkokban a fölső 30–50 cm újkori tégladarabokkal és kavicsal kevert föltöltés alatt megtaláltuk a világosszürke agya-